

Т.В. Дуткевич, Т.А. Панчишина

Комунікативно-мовленнєва підготовка студентів аграрних спеціальностей до управлінської діяльності

Т.В.Дуткевич, Т.А.Панчишина. Комунікативно-мовленнєва підготовка студентів аграрних спеціальностей до управлінської діяльності. **Анотація.** Головним критерієм комунікативно-мовленнєвої підготовленості студентів виступає ознака діалогічності у різних за своєю функціональністю та психологічним змістом ситуаціях управлінського спілкування. Технологія комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів аграрного університету до управлінської діяльності передбачає п'ять етапів (первинна діагностика, планування, реалізація, вторинна діагностика, аналіз результатів). В експериментальній групі зменшилась кількість студентів з низьким рівнем комунікативно-мовленнєвої підготовленості (з 33,3% до 15,0%), зросла із середнім та з високим рівнями (відповідно з 50,0% до 66,7% та з 16,7% до 34,8%). В статі зроблено висновок про позитивні результати впровадження запропонованої технології комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів аграрних спеціальностей до управлінської діяльності.

Ключові слова: управлінська діяльність, комунікативно-мовленнєва підготовка, керівник аграрного підприємства, первинна діагностика, вторинна діагностика, планування, реалізація, аналіз результатів.

Т.В.Дуткевич, Т.А.Панчишина. Коммуникативно-речевая подготовка студентов аграрных специальностей к управленческой деятельности. **Аннотация.** Главным критерием коммуникативно-речевой подготовленности студентов выступает признак диалогичности в различных по своей функциональности и психологическому содержанию ситуациях управленческого общения. Технология коммуникативно-речевой подготовки студентов аграрного университета к управленческой деятельности предполагает пять этапов (первичная диагностика, планирование, реализация, вторичная диагностика, анализ результатов). В экспериментальной группе уменьшилось количество студентов с низким уровнем коммуникативно-речевой подготовленности (с 33,3% до 15,0%), возросло со средним и высоким уровнями (соответственно с 50,0% до 66,7% и с 16,7% до 34,8%). В статье сделан вывод о положительных результатах апробации предложенной технологии коммуникативно-речевой подготовки студентов аграрных специальностей к управленческой деятельности.

Ключевые слова: управленческая деятельность, коммуникативно-речевая подготовка, руководитель аграрного предприятия, первичная

диагностика, планирование, реализация, вторичная диагностика, анализ результатов.

Постановка проблеми. Менеджери аграрного сектора економіки України виконують важливі професійні функції, серед яких ціла низка (керівництва, організації, представництва тощо) пов'язана з різними видами комунікацій. Натомість, у навчальних планах підготовки фахівців аграрного сектора (за виключенням фаху «менеджер») практично відсутні навчальні дисципліни, які готують їх до професійної комунікації. Відтак комунікативно-мовленнєва підготовка студентів-аграрників здійснюється під час вивчення курсів рідної та іноземної мов. Отже, дослідження проблеми комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців аграрного сектора є актуальним спільним завданням психології та методики викладання мов.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми управління колективами аграрних підприємств знайшли висвітлення у працях І.С. Завадського [3], А.С. Козакевич [6], Л.А.Осадчої [9], О.Л.Попової [10], Г.М.Чорного [12] та ін.

Оволодіння комунікативно-мовленнєвими компетенціями у процесі професійно спрямованого викладання мов у вишах знайшла висвітлення у працях Н.Є.Буланкіної [1], О.Ф.Волобуєвої [2], Л.В.Засєкіної [4], І.О.Зімньої [5], В.В.Красних [7], О.О.Леонтєєва [8], Л.О. Калмикової [11] та ін.

Здійснено напрацювання щодо моделі особистості менеджера аграрного підприємства. Зокрема, до найбільш важливих компонентів її складу віднесено морально-психологічні (високі життєві ідеали, чесність, правдивість, інтелігентність, толерантність тощо), педагогічні (вміння здійснювати навчання підлеглих, організовувати загальнокультурне, естетичне, фізичне виховання працівників, розвивати в підлеглих професійні навички), ділові та організаційні (організованість, діловитість, ерудиція, професіоналізм, честюлюбство), фізичні (здоров'я, працездатність, енергійність) якості; комунікативні здібності (чітко і логічно формулювати розпорядження, інструкції, настанови, аргументувати їх); високий рівень гуманізму, інтелекту, загальної культури (І.С.Завадський [3]).

Відзначається актуальність для сучасного керівника агропромислової сфери психолого-педагогічної компетентності взагалі і комунікативної, зокрема (А.С. Козакевич [6], Л.А.Осадча [9], О.Л. Попова [10]). Водночас, дослідники зауважують про наявність низки недоліків у комунікативній підготовці висококваліфікованих спеціалістів агропромислового сектора.

Так, недостатня увага приділяється спеціальному формуванню комунікативної компетентності у студентів аграрних університетів, що утруднює ефективну побудову ними у майбутньому ділових взаємин у виробничих колективах. Існує суперечність між зростанням вимог громадянського суспільства до демократизації спілкування і взаємин в усіх сферах суспільного виробництва та рівнем комунікативної підготовленості випускників аграрних університетів. При цьому випускники аграрних університетів відзначаються належною підготовкою до здійснення агропромислових циклів відповідно до свого фаху, але вкрай незадовільно спроможні налагоджувати взаємини з колегами і підлеглими, припускаються ряду серйозних управлінсько-психологічних помилок, пов'язаних з обмеженістю відповідного лексичного запасу, з ригідністю мовленнєвої поведінки. Відтак досить гостро відчувається потреба в посиленні комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів аграрних спеціальностей.

Під час занять з рідної та іноземної мови в аграрному університеті з поля зору викладача часто вилучається завдання формування комунікативної компетентності у розрізі збагачення лексики, властивої для управлінського спілкування, оволодіння мовленнєвою культурою передачі управлінських розпоряджень, здійснення управлінських впливів. У результаті молоді керівники агропромислового сектора в реальному управлінському процесі гостро відчують прогалини своєї професійної підготовки, що спричиняють їх труднощі у виборі й побудові оптимального стилю спілкування, недосконалість навичок і вмінь взаєморозуміння, переконання, спростування, породжують несприятливий соціально-психологічний клімат в організації тощо. Комунікативно-мовленнєві помилки керівника не лише знижують ефективність його управлінської діяльності, але й серйозно шкодять його авторитету, погіршують оцінку підлеглими його загальної культури та гуманізму.

У процесі вивчення рідної та іноземної мови в аграрному університеті також спостерігається дещо поверхневий підхід до вирішення завдання засвоєння лексики і граматики, акцент робиться на запам'ятовуванні того навчального матеріалу, що студентами попередньо не був осмислений, не перейшов у їх переконання, у формування глибинних психологічних механізмів гуманного, поважного, демократичного ставлення до всіх людей загалом і до своїх підлеглих, зокрема.

Формування під час занять з рідної та іноземної мови в аграрному університеті комунікативної культури студентів, що

заснована на демократичних цінностях, утруднюється і тому, що викладач приділяє недостатню увагу розвитку рефлексивних механізмів, вміння фіксувати власні комунікативно-мовленнєві помилки та виправляти їх.

Основні результати. У процесі нашої дослідної роботи ми намагались подолати вищезгадані прогалини. Перед курсом іноземної мови замість того, щоб просто засвоювати лексику і граматику (нехай і професійно орієнтовану), ми поставили завдання комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів до управлінської діяльності.

На нашу думку головним критерієм комунікативно-мовленнєвої підготовленості студентів виступає ознака діалогічності у різних за своєю функціональністю та психологічним змістом ситуаціях управлінського спілкування. Діалогічність забезпечує суб'єкт-суб'єктний принцип взаємодії керівника з підлеглим, тому у процесі комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів до управлінської діяльності ми спирались на нижчевикладені принципи:

- ціннісність. Ціннісне ставлення до підлеглих, інтерес до думки кожного, здатність узагальнювати, синтезувати одне ціле з багатьох думок;
- партнерство. Поважне ставлення майбутнього керівника до свого підлеглого, розуміння і прийняття його індивідуальності, ініціативи й самовираження. Це передбачає орієнтування управлінської діяльності на партнерський тип співпраці керівника і підлеглих;
- взаєморозуміння. Керівник повинен уміти не лише зрозуміло говорити, але й слухати та розуміти підлеглих, гнучко трансформувати свої пропозиції з урахуванням думки й переживань підлеглого. Психологічні навички взаєморозуміння (головними з яких є володіння механізмами ідентифікації, емпатії, комунікативної рефлексії) – провідний чинник ефективного управлінського спілкування, адже діалог має відбуватися на засадах взаємної поваги, гуманності, суб'єктності;
- персоніфікованість. Діалогічна манера мовлення, коли відсутні дуже довгі й складно побудовані висловлювання, які важко зрозуміти і на які важко відповісти співрозмовнику. Студента слід навчати казати коротко, але гранично зрозуміло й відверто, відкидаючи усю зайву інформацію, яка шкодить ефективним витратам робочого часу. Діалог має бути персоніфікованим, тобто у своєму мовленні керівник повинен демонструвати, що він не уникає відпо-

відальності, посідає відкриту позицію, подає свою власну думку й ставлення до неї;

- рефлексивність – єдність зовнішнього і внутрішнього діалогу. Студента потрібно готувати до того, що керівник постійно контролює хід управлінського спілкування і його вплив на роботу агропромислового підприємства, оперативно фіксує й виправляє комунікативно-мовленнєві помилки й недоречності.

Метою комунікативно-мовленнєвої підготовки на заняттях з іноземної мови було визначено формування психологічно-предметної готовності до ефективного здійснення спілкування у різних ситуаціях, властивих для управлінської діяльності агропромислової сфери. Сутністю змісту психологічної готовності виступає партнерський характер загальних підходів, установок керівників аграрного сектора як щодо своїх колег, так і щодо підлеглих, сформованість соціально-перцептивних умінь. Предметна готовність забезпечує технологічний бік управлінського спілкування і полягає у володінні студентами невербальними засобами самовираження, широким арсеналом мовних засобів для забезпечення гнучкої мовленнєвої поведінки у різних ситуаціях управлінського спілкування і з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей співрозмовників.

Технологія комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів аграрного університету до управлінської діяльності передбачала п'ять етапів, зміст яких розкрито у табл. 1.

Таблиця 1

Складові технології комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів аграрного університету до управлінської діяльності

Етап підготовки	Мета	Засоби	Результат
Первинна діагностика	Визначити актуальний стан комунікативно-мовленнєвої підготовленості студентів	Тести знань з мови, психологічні тести, анкети, опитувальники та інший психодіагностичний інструментарій	Формулювання виявлених проблем
Планування	Розробити заходи з розвитку комунікативно-мовленнєвої культури	Відбір методик розвитку мовлення відповідно до ситуацій управлінської діяльності	Постановка завдань з усунення виявлених проблем

Реалізація	Проведення заходів комунікативно-мовленнєвої підготовки до управлінської діяльності	Виконання системи завдань на заняттях з мови	Підвищення рівня комунікативно-мовленнєвої підготовленості до управлінської діяльності
Вторинна діагностика	Визначити результати комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів	Тести знань з мови, психологічні тести, анкети, опитувальники та інший психодіагностичний інструментарій	Оцінка використаної технології
Аналіз результатів	Визначити перспективи роботи з комунікативно-мовленнєвої підготовки	Порівняння показників володіння комунікативно-мовленнєвими здібностями, отриманих при першій та другій діагностиці	Постановка перспективних завдань, підготовка психолого-методичних рекомендацій з комунікативно-мовленнєвої підготовки

Реалізація технології комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців аграрного сектора здійснювалась під час занять з іноземної мови. Як правило, у постановці завдань викладання іноземних мов у системі вищої освіти ігнорується та обставина, що іноземна мова є засобом комунікативно-мовленнєвої підготовки. Адже у процесі її вивчення студенти не просто засвоюють лексику і граматику, у них формується здатність будувати діалог, знаходити порозуміння, об'єктивно оцінювати співрозмовника, виражати йому свою повагу й інтерес. У цьому процесі актуалізуються важливі для психічного розвитку особистості механізми переносу. Вони стають предметом осмислення студентів, виходять на перший план їх свідомості, студент має можливість проаналізувати, як відбувається перенос. Отже, студент, можливо, і вміє висловлювати повагу співрозмовнику рідною мовою, але якщо аналогічне завдання ставиться при вивченні німецької, він задумується над тим, якими мовними і мовленнєвими засобами (лексика, інтонація, граматична конструкція) можна це зробити. Якщо при вивченні рідної мови рефлексивні механізми дещо послаблюються і потребують постійної підтримки, то у процесі вивчення іноземної породження мовленнєвого виразу потребує значної уваги й контролю свідомості, що посилює рефлексію власних дій, змушує мовця осмислити правила

побудови висловлення, можливості його варіювання, які слугують важливими засобами гнучкості мовлення. Завдяки механізмам переносу при вивченні різних мов в особистості формується багатомовний інформаційно-освітній простір (Н.Є. Буланкіна [1]).

На етапі первинної діагностики необхідно було емпірично визначити актуальний стан комунікативно-мовленнєвої підготовленості студентів та виявити основні проблеми для подальшого їх вирішення.

Був використаний комплекс методів: тест на знання німецької мови, психодіагностичні методики (тести «Визначення здатності особистості до об'єктивного сприйняття інших людей», емпатійних тенденцій І.М.Юсупова, «Уміння слухати»), аналіз академічного журналу.

Робота проводилась з магістрантами інституту агротехнологій і природокористування, інституту механізації і електрифікації сільського господарства, біотехнологічного факультету та факультету ветеринарної медицини (141 особа).

Проведена первинна діагностика показала, що студентам властиві різні рівні комунікативно-мовленнєвої підготовленості як за окремими показниками, так і у цілому (табл.2).

Таблиця 2

Розподіл студентів за рівнями комунікативно-мовленнєвої підготовленості під час первинної діагностики (у %, n=141)

Рівень комунікативно-мовленнєвої підготовленості	Показники комунікативно-мовленнєвої підготовленості				
	Знання німецької мови	об'єктивність сприймання інших людей	емпатійність	вміння слухати	Загалом
Високий	17,0	21,3	25,5	14,9	19,7
Середній	59,6	65,9	21,3	53,2	50,0
Низький	23,4	12,8	53,2	31,9	30,3

Так, аналіз академічної успішності студентів з іноземної мови виявив, що високий рівень володіння мовою має лише 17,0%, середній – 59,6%, а низький – 23,4% опитаних. За наслідками проведення методики на визначення об'єктивності у сприйманні інших людей високий рівень (об'єктивне сприймання) має лише 21,3% студентів. Інші студенти розподіляються на тих, хто у сприйманні інших керується переважно чужими оцінками, думками, твердженнями – це залежний та довірли-

вий типи сприймання інших (середній рівень). До них належить більшість студентів – 65,9%. Найменше серед студентів тих, хто безапеляційно та суб'єктивно сприймає інших, твердо переконаний у своїй правоті – це 12,8 % опитаних. Отже, розвиток об'єктивності у сприйманні інших людей – актуальна проблема комунікативно-мовленневої підготовки студентів, оскільки вони не вміють сприймати інших. Отримані нами результати відповідають встановленим у психологічних дослідженнях особливостям розвитку психіки та особистості студентів, а саме: інтенсивному становленню самосвідомості, власного «Я» молодій людини; явищу гальмування його прагнення до автономії фактично низьким рівнем самостійності; недостатнім рівнем розвитку вольових якостей, високою імпульсивністю, що заважає студенту розважливо ставитись до навколишніх подій.

Студенти аграрних спеціальностей слабо вміють диференціювати якості особистості партнера по спілкуванню, не завжди правильно прочитують виразні засоби спілкування, використовувати співбесідником, схильні критикувати і не помічають позитивних сторін інших тощо. Низький рівень розвитку соціально-перцептивних умінь зумовлює значну кількість студентів, які у сприйманні інших покладаються на думку навколишніх, на певні усталені стандарти, своєрідний зовнішній віковий еталон товариша, а не на власну думку й досвід своїх особистих взаємин з ровесником.

Для досліджуваних студентів ми підраховали також кількісні показники розвитку емпатійності та вмінь слухати. Тут виявились цікаві результати. Найвищий рівень емпатійності властивий 25,5% студентів (у середньому – 80,5 балів), середній рівень має 21,3% опитуваних (53,5 балів); низький притаманний більшості опитаних – 53,2% (27 балів).

Низький рівень емпатійності – свідчення байдужості до навколишніх, різких оцінок та суджень стосовно товаришів, з низькою чутливістю та щирістю. Такі студенти мають труднощі у налагодженні контактів з іншими, замикаються на власних інтересах, думках. Їх важко у чомусь переконати. Вони відзначаються негнучкою позицією у спілкуванні.

При аналізі середніх даних стосовно рівня вміння слухати у студентів виявилась тенденція, згідно з якою чим довірливіший студент, тим краще він вміє слухати інших. Так, найвищі кількісні показники уміння слухати (67,3 балів) виявлено у 14,9%, середній рівень уміння слухати (55,6 балів) встановлено у 53,2%, найнижчий рівень уміння слухати (43 бали) має 31,9%.

Загалом під час первинної діагностики встановлено, що високий рівень комунікативно-мовленнєвої підготовленості має лише 19,7% студентів, середній – 50,0%, низький – 30,3%. Високий рівень комунікативно-мовленнєвої підготовленості виявляється як відмінне володіння мовою, об'єктивне сприймання інших, досить довірливе ставлення до інших, готовність зрозуміти іншого та прийняти його точку зору. Вони вміють прислухатись до думки інших людей, але і вміють критично її осмислювати, не схильні до бездумного копіювання. Ці вміння надзвичайно важливі для керівника у спілкуванні із підлеглими. З іншого боку, очевидно, що вміння слухати керівника – важлива умова розуміння його розпоряджень, а відтак і виконання професійних завдань.

Студенти із середнім рівнем досліджуваної підготовленості мають достатні знання з мови, досить об'єктивні у сприйманні інших, припускаються окремих помилок у розумінні інших, певної мірою вміють слухати співрозмовника, досить чутливі до переживань навколишніх.

Представники низького рівня комунікативно-мовленнєвої підготовленості виявляють слабкі знання мови, суб'єктивізм у сприйманні інших, байдужість до змісту оцінок і суджень навколишніх, не намагаються осмислити їх, а тому просто копіюють запропоновані зразки, не намагаючись зрозуміти їх. Все це свідчить про недостатньо критичний інтелект, слабку здатність аналізувати, співставляти, порівнювати, що й слугує причиною зниження їхніх навчальних успіхів з мови.

На другому-третьому етапах проходило планування та здійснення заходів комунікативно-мовленнєвої підготовки під час занять з іноземної мови в експериментальній групі. Була створена експериментальна (24 особи) і контрольна (23 особи) групи з приблизно однаковими результатами первинної діагностики. Студенти контрольної групи не залучались до комунікативно-мовленнєвої підготовки до управлінської діяльності, перебували в традиційних умовах навчально-виховного процесу університету.

Заходи комунікативно-мовленнєвої підготовки проводились на заняттях з іноземної мови протягом одного семестру.

Зміст заходів передбачав постановку перед студентами завдань, що вимагали моделювання ситуацій управлінського спілкування іноземною мовою: як здійснення управлінських впливів (покарань і заохочень), передачі розпоряджень, наказів, контролю і перевірки, трудової мотивації, важка розмова, критика, співбесіда з кандидатом на посаду, прийняття колегіального рішення. Ці завдання виконувались методом інтерактивного

навчання, у формі рольових і ділових ігор. Ще одним видом були завдання на писемне мовлення (формулювання наказів, розпоряджень, ухвал, складання протоколів та іншої документації). Складені студентами тексти зачитувались та обговорювались у групі, відбувалось їх редагування.

Щоб студенти навчилися гнучко користуватись мовленнєвими засобами управлінських впливів, використовувались завдання на самовираження: висловити іноземною мовою своє захоплення, задоволення, схвалення, осуд, різкий протест тощо.

На четвертому етапі проводилась вторинна діагностика, результати якої подано у табл.3.

Таблиця 3

Порівняння результатів первинної та вторинної діагностики в експериментальній і контрольній групах студентів (у %)

Рівні комунікативно-мовленнєвої підготовленості	Первинна діагностика		Вторинна діагностика	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Високий	16,7	21,7	34,8	21,7
Середній	50,0	47,8	66,7	52,2
Низький	33,3	30,5	15,0	26,1

Дані табл.3 показують, що в експериментальній групі більше ніж у два рази зменшилась кількість студентів з низьким рівнем комунікативно-мовленнєвої підготовленості (з 33,3% до 15,0%). Досліджуваних із середнім рівнем цього показника стало більше (з 50,0% до 66,7%). Хорошим результатом є те, що серед досліджуваних особливо помітно зросла кількість студентів з високим рівнем комунікативно-мовленнєвої підготовленості (зростання від 16,7% до 34,8%).

Тепер звернемось до результатів, отриманих досліджуваними контрольної групи за наслідками первинної і вторинної діагностики. Відбулось незначне зменшення кількості досліджуваних з низьким рівнем (з 30,5% до 26,1%), спостерігається зростання кількості досліджуваних з середнім рівнем комунікативно-мовленнєвої підготовленості. Кількість студентів з високим рівнем досліджуваної підготовленості залишилась незмінною (21,7%). Зафіксована у студентів контрольної групи динаміка комунікативно-мовленнєвої підготовленості є неоднозначною і має статистично незначущу амплітуду.

Отже, можна зробити висновок про позитивні результати запропонованої технології комунікативно-мовленнєвої підготовки студентів аграрних спеціальностей до управлінської діяльності.

Висновки і перспективи. Доцільним є введення до навчальних планів і програм підготовки фахівців аграрного сектора дисциплін та змістових модулів, які дозволяють здійснити їх комунікативно-мовленнєву підготовку до управлінської діяльності. На заняттях з іноземної мови традиційні розвивальні завдання повинні бути доповнені завданням формування психологічно-предметної готовності до ефективного здійснення спілкування у різних ситуаціях, властивих для управлінської діяльності керівника аграрного підприємства. Перспективою нашої роботи є дослідження можливостей міжпредметних зв'язків (особливо з курсом ділової української мови).

Список використаних джерел

1. Буланкина Н.Е. Полиязыковое информационно-образовательное пространство личности. Методология. Проблемы. Технология / Н.Е. Буланкина. – Новосибирск: НИПКиПРО, 2000. – 186 с.
2. Волобуєва О.Ф. Комунікативна компетентність як передумова ефективної майбутньої професійної діяльності / О.Ф. Волобуєва, О.Д.Сафін // Вісник ТУП, Серія 3. – № 1. – Хмельницький, 1999. – С. 139-140.
3. Завадський І.С. Організація і психологія управління трудовими колективами [Текст] / І. С. Завадський. – К. : Урожай, 1985. – 159 с.
4. Засекіна Л.В. Чуття мови як важливий психолінгвістичний феномен / Л.В.Засекіна // Психолінгвістика: [зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. педагог. ун-т ім. Г.Сковороди» / гол. ред. О.О.Селіванова]. – Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2009. – Вип. 4. – С. 43-51.
5. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности / И.А. Зимняя. – М. : Моск. психолого-социальный ин-т; Воронеж : МОДЭК, 2001. – 432 с.
6. Козакевич А.С. Діяльність жінки-керівника в контексті розвитку менеджменту сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / А.С. Козакевич ; Нац. аграр.унів. (К.). – К., 2004. – 20 с.
7. Красных В.В. Основы психолінгвістики и теории коммуникации / В.В.Красных. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2001. – 270 с.
8. Леонтьев А.А. Психолінгвістические единицы и порождение речевого высказывания / А.А. Леонтьев. – М. : УРСС, 2003. – 306 с.

9. Осадча Л.А. Формування психологічної готовності до управління керівників аграрних формувань [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.10 / Л.А.Осадча ; Інститут психології ім. Г.С.Костюка. – К., 2007. – 335 с.
10. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України : політика і механізми / О.Л. Попова; НАНУ, Ін-т екон. та прогн. – К., 2009. – 352 с.
11. Психологія мовлення і психолінгвістика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів] / Л.О. Калмикова, Г.О. Калмиков, І.М. Лапшина, Н.В. Харченко; За заг. ред. Л.О. Калмикової. – К. : «Фенікс», 2008. – 235 с.
12. Чорний Г.М. Діалектика загальних і конкретних управлінських функцій: [Текст] / Г.М. Чорний, М. П. Ястреб, І. А. Міщенко // Економіка АПК. – 2011. – № 12. – С. 93-98.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bulankina N.E. Polijazykove informacionno-obrazovatel'noe prostranstvo lichnosti. Metodologija. Problemy. Tehnologija / N.E. Bulankina. – Novosibirsk: NIPKiPRO, 2000. – 186 s.
2. Volobujeva O.F. Komunikatyvna kompetentnist' jak peredumova efektyvnoi' majbutn'oi' profesijnoi' dijal'nosti / O.F. Volobujeva, O.D.Safin // Visnyk TUP, Serija 3. – № 1. – Hmel'nyč'kyj, 1999. – S. 139-140.
3. Zavads'kyj I.S. Organizacija i psihologija upravlinnja trudovymy kolektyvamy [Tekst] / I. S. Zavads'kyj. – K. : Urozhaj, 1985. – 159 s.
4. Zasjejkina L.V. Chuttja movy jak vazhlyvyj psiholingvistyčnyj fenomen / L.V.Zasjejkina // Psiholingvistyka: [zb. nauk. prac' DVNZ «Perejaslav-Hmel'nyč'kyj derzh. pedagog. un-t im. G.Skovorody» / gol. red. O.O.Selivanova]. – Perejaslav-Hmel'nyč'kyj : PP «SKD», 2009. – Vyp. 4. – S. 43-51.
5. Zimnjaja I. A. Lingvopsihologija rechevoj dejatel'nosti / I.A. Zimnjaja. – M. : Mosk. psihologo-social'nyj in-t; Voronezh : MODJeK, 2001. – 432 s.
6. Kozakevych A.S. Dijal'nist' zhinky-kerivnyka v konteksti rozvytku menedzhmentu sil'skogospodars'kyh pidpryjemstv: avtoref. dys. ... kand. ekonom. nauk: 08.06.01 – ekonomika, organizacija i upravlinnja pidpryjemstvamy / A.S. Kozakevych; Nac. agrar.univ. (K.). – K., 2004. – 20 s.
7. Krasnyh V.V. Osnovy psiholingvistiki i teorii kommunikacii / V.V.Krasnyh. – M. : ITDGK «Gnozis», 2001. – 270 s.

8. Leont'ev A.A. Psiholingvističeskie edinicy i porozhdenie rečevogo vyskazyvanija / A.A. Leont'ev. – M. : URSS, 2003. – 306 s.
9. Osadcha L.A. Formuvannja psihologichnoi' gotovnosti do upravlinnja kerivnykiv agrarnyh formuvan' [Tekst] : dys... kand. psihol. nauk: 19.00.10 / L.A.Osadcha ; Instytut psihologii' im. G.S.Kostjuka. – K., 2007. – 335 s.
10. Popova O.L. Stalij rozvytok agrosfery Ukrai'ny : polityka i mehanizmy / O.L. Popova; NANU, In-t ekon. ta progn. – K., 2009. – 352s.
11. Psihologija movlennja i psiholingvistyka : [navch. posib. dlja stud. vyshh. navch. zakladiv] / L.O. Kalmykova, G.O. Kalmykov, I.M. Lapshyna, N.V. Harchenko; Za zag. red. L.O. Kalmykovi'. – K. : «Feniks», 2008. – 235 s.
12. Chornyj G.M. Dialektyka zagal'nyh i konkretnyh upravlins'kyh funkcij [Tekst] / G.M. Chornyj, M. P. Jastreb, I. A. Mishhenko // Ekonomika APK. – 2011. – № 12. – S. 93-98.

T.V. Dutkevych, T.A. Panchyshyna. The Communicative and Speech Preparing of Agrarian Specialties Students to the Management Activity. The article underlines the importance of psychological and pedagogical, communicative and speech competence for modern agrarian sphere manager. The investigation on future agrarian sphere specialist's communicative and speech preparing is one of the important joint tasks both for the psychology and language methodic. The main criteria of the high level of students communicative and speech preparedness is the dialogue trend of different their functions and psychological content management situations. The technology of students communicative and speech preparing consists of five stages, such as primary diagnosis, planning, implementation, secondary diagnosis, results analyses. The primary diagnosis showed that 19,7% of students have the high communicative and speech preparedness level, 50,0% of students have the average level, 30,3% of students have the low level. The implementation of technology of students communicative and speech preparing consists of the fulfilling by students the system of exercises on management situations modeling by means of foreign language. The secondary diagnosis showed the reducing of number of experimental group students with low level of communicative and speech preparedness (from 33,3% to 15,0%), the increasing of number of students with average and high levels (respectively from 50,0% to 66,7% and from 16,7% to 34,8%). Accordingly the conclusion about effectiveness of probed technology of students communicative and speech preparing was made.

Key words: management activity, communicative and speech preparing, agrarian sphere manager, primary diagnosis, planning, implementation, secondary diagnosis, results analyses.

Отримано: 26.12.2013 р.